

juni 2015

De Marke

oudheidkundig mededelingenblad

De Marke

is het orgaan van de Oudheidkundige Vereniging 'De Marke', met als werkgebied de plaatsen Beekbergen, Brummen, Eerbeek, Hall, Hoenderloo, Klarenbeek, Loenen & Ugchelen.

Eindredactie: *vacature*

Bestuurssamenstelling OHV 'De Marke':

Voorzitter: H.W. van Harreveld
Tuinstraat 59 6971 BH Brummen ☎05 75 - 56 60 48

Secretaris: G.J. Regelink
De Pothof 97 6971 HE Brummen ☎05 75 - 56 02 27
E✉: info@ohv-demarke.nl

Penningmeester: C.N. Kuipers
Rhienderes 2 6971 GZ Brummen ☎05 75 - 56 78 36
bankrek: NL15ABNA0437063763 t.n.v. penningm. De Marke

Bibliothecaris: W.T.M. Klomp
Langschoten 71 7371 EP Loenen ☎055 - 505 22 76

Leden: M.R.I. Fleur-le Rütte
Wedinkerf 11 6961 MT Eerbeek ☎03 13 - 65 32 08
A. Jansen-Hagen
Veldkantweg 14A 6961 HJ Eerbeek ☎03 13 - 65 21 83

Lidmaatschap: € 14,00 per jaar; aanmelden bij de secretaris.

Excursies: 2 x per jaar organiseert 'De Marke' een excursie.

Lezingen: gemiddeld 5 x per jaar organiseert de vereniging lezingen.

Website: www.ohv-demarke.nl

Overname van (gedeeltelijke) teksten en afbeeldingen uit dit blad is slechts toegestaan na schriftelijke toestemming.

Losse nummers: € 4,00

© 2015 De Marke, Brummen

Mededelingenblad 'De Marke'

jaargang 39 no 2

Inhoudsopgave:

pag	1	Inhoudsopgave	
	2	Redactionele mededelingen	
	4	Willem Reusink	- Lezing over 'Het Commando Pieters'
	6	Diverse auteurs	- Afscheid Joop Zengerink
	13	Joop Zengerink	- Reactie op 'Noodlanding in de Lende'
	14	Jan Regelink	- De steenfabriek te Cortenoever
	17	Corrie de Kool	- Loenen krijgt een muurmonument
	21	Joop Zengerink	- Gelsenkirchen - Soerensezand
	36	Henk Van Harreveld	- Welkom
	36	Kees Kuipers	- Even voorstellen
	37	Henk van Harreveld	- Afscheid
	38	Willem Reusink	- Frederik
	40	Jan Regelink	- Verzamelfestijn in Trefpunt Gorssel

Voor het inzenden van artikelen of andere bijdragen voor een eventuele volgende Marke-uitgave zie onze website.

Gezicht op de kerk van Hall over het Hallerhoog (2010)

Redactionele mededelingen

Omdat er zich (ook na persoonlijke benadering) nog niemand heeft aangemeld om de eindredactie van 'De Marke' over te nemen, zal dit voorlopig de laatste 'Marke' zijn die verschijnt.

Na zeven-en-een-half jaar beëindig ik mijn redactie- en opmaakwerk. Dat beide taken door mij werden uitgevoerd hoeft niet te betekenen dat een opvolger dat ook moet doen. De eindredactie en de opmaak kunnen best door verschillende personen worden gedaan.

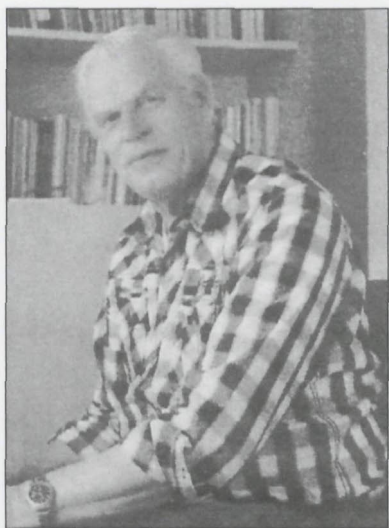
Het bestuur heeft aangegeven dat opmaak door een derde partij (tegen vergoeding) ook tot de mogelijkheden behoort. Dus al met al kan de eindredactie zich beperken tot het verzamelen, bundelen, (op spelling) controleren en rangschikken van artikelen. Er blijven gelukkig wel mensen die ook in de toekomst bijdragen willen leveren (ik ook).

Ik heb stille hoop dat er zich voor september nog iemand meldt, die het stokje wil overnemen. In een club met 280 leden moet er toch wel iemand te vinden zijn die zoiets voor de club wil doen. De vereniging zou er enorm bij gebaat zijn, want het mededelingenblad is toch een verbindende factor in de vereniging. Bovendien is het - misschien beperkt - ook nog een visitekaartje van de vereniging en maakt het de 'buitenwereld' duidelijk waar wij ons mee bezighouden en wat er zo leuk aan is om lid te zijn van een oudheidkundige vereniging. Dus: ook als u wel zou willen, maar niet zo goed durft, stap over die drempel en bel, mail of schrijf mij (zie colofon) of neem contact op met één van de bestuursleden (ook te vinden in het colofon). Het zou toch doodzonde zijn als er geen 'Marke' meer verschijnt!

Op 11 juni - als deze 'Marke' - verschijnt, zit mijn werk als eindredacteur er op. Ik wil allen, die hun bijdragen hebben geleverd in de afgelopen zeven-en-een-half jaar, **heel hartelijk dank** zeggen voor hun medewerking. Zonder hun artikelen had ik nooit die uitgaven kunnen verzorgen die er de laatste jaren zijn geweest. Zij bepaalden de inhoud en de waarde van ons verenigingsblad! Ik was een doorgeefluik en probeerde er een 'smoel' aan te geven. Overigens al die tijd met heel veel plezier! Wie mij op wil volgen, kan dat plezier ook leren kennen !!!

Dan iets van een geheel andere orde: op 9 mei vierde **Martien Kobussen** (ook medewerker aan 'De Marke') het feit dat hij vijftig jaar correspondent was voor Loenen in dienst van verschillende kranten, zoals Het Klaverblad, de Eerbeeksche Courant, de Apeldoornsche Courant, Het Vrije Volk, de Gelderlander. Verder is hij de samensteller van de boekjes 'Loenen in oude ansichten', 'Loenen 1150 jaar' en 'Oud Nieuws'.

Ook is hij schrijver van columns in dialect en leidt hij mensen rond op Kasteel Ter Horst. Martien is door zijn jarenlange journalistieke activiteiten een begrip geworden in de regio en vanaf deze plaats nog welgemeende felicitaties voor de jubilaris. Ook namens alle lezers van 'De Marke'.

Het Markebestuur was in de personen van Wim Klomp en Henk van Harreveld op Martiens receptie vertegenwoordigd.

Willem Reusink

De eerste en de laatste Marke-uitgave die ik mocht verzorgen

Lezing over Het Commando Pieters

Maandagavond 18 mei was er in de Primera te Brummen een lezing door de Gorsselse journalist en historicus Stijn Wiecherink, de auteur van het boek 'Het Commando Pieters'.

Wiecherink vertelde er o.a. over de inhoud van het boek, zijn onderzoeken en onderzoeksstrategieën, aangevuld met een paar nieuwe feiten.

Het was een boeiende lezing over een boek met een al even boeiend en intrigerend onderwerp, n.l. het fusilleren van acht Brummense verzetsstrijders, twee dagen voor de bevrijding van Brummen.

Net zo boeiend waren de vragen en opmerkingen vanuit het publiek na afloop van de lezing. Het bleek dat er onder een aantal Brummenaren nog veel onduidelijk is over deze zwarte bladzijde in de Brummense geschiedenis. Helaas kon de auteur onmogelijk op alle vragen antwoord geven en ook werden er hem nog feiten aangereikt, die hij niet wist/kon weten.

Duidelijk was wel dat velen het initiatief van Primera Bosman en de Brummens/Eerbeekse bibliotheken om deze lezing te organiseren, zeer waardeerden.

Na afloop kreeg ik nog de vraag waarom er zo betrekkelijk weinig is gepubliceerd over de Tweede Wereldoorlog in Brummen. Ik kon er geen antwoord op bedenken. Wel merkte ik dat de vragenstellers niet zo veel boektitels kenden, waarin over de Tweede Wereldoorlog in Brummen en directe omgeving wordt geschreven.

Ik pretendeer ze ook niet allemaal te kennen, maar wil er voor diegenen die nog geïnteresseerd zijn, wel een paar vermelden.

Als allereerste natuurlijk het boek van Piet Willemsens: "Oorlog in een dorp aan de IJssel", met als ondertitel "Brummen-Eerbeek 1940-1945". Het is een eigen uitgave (1994 en 2e druk 1995) van de auteur en het boek is uitermate waardevol door het hoge gehalte aan 'oral history'. Eigenlijk zou elke inwoner van Brummen en/of Eerbeek het gelezen moeten hebben!

"De wacht aan de IJssel", een in eigen beheer uitgegeven boek van Zutphenaar Simon Laansma (†) beschrijft de mobilisatiedagen en de inval van de Duitse troepen. Het boek verscheen in 1993.

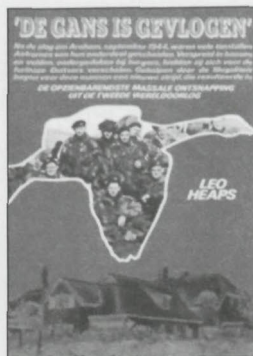
In 1999 verscheen bij Hameland-pers het boek "Toch met Duitsers gepraat" van Henders Franken uit Dieren. Ze woonde voor en tijdens de oorlog in Cortenoever en zat in 1940 in Zutphen op het lyceum. De korte autobiografische verhalen geven een vrij goed beeld van hoe de oorlog door een pubermeisje wordt beleefd.

Jan Bouwman woonde in de oorlog in De Hoven en schreef zijn belevenissen daar later op in het boek "Met angst en beven", met als ondertitel "jeugdimpresies 1940/'45". Het boek verscheen in 1988 bij uitgeverij Phoebe in Leuvenheim.

"De gans is gevlogen" van Leo Heaps vermeldt het tijdelijk onderduiken van gewonde Engelse militairen in Brummen (bij de familie Tjeenk Wil-link) tijdens hun vlucht naar het bevrijde zuiden van Nederland. Het boek is in 1976 uitgegeven bij Van Holkema & Warendorf in Bussum.

Peter A. Veldheer schreef samen met Evert van de Weerd "De slag om de Veluwe" over de bevrijding in april 1945. Het boek werd in 1981 uitgegeven bij Gijsbers & Van Loon in Arnhem.

Willem Reusink

Afscheid Joop Zengerink

Tijdens de algemene ledenvergadering op 7 mei in 'De Korenmolen' in Eerbeek werd er afscheid genomen van Joop Zengerink als bestuurslid van 'De Marke'. Joop was drieëntwintig jaar lang penningmeester en werd vanwege deze prestatie in het zonnetje gezet door voorzitter Henk van Harreveld.

Als afscheidscadeau ontving Joop een paar professionele loopschoenen, want behalve zijn jarenlange penningmeesterschap bij 'De Marke' is Joop ook al zo'n periode penningmeester bij de atletiekvereniging 'Gelre' en loopt hij nog regelmatig zijn rondjes.

En ook op de fiets kan hij uit de voeten! Want ik interviewde Joop op 13 mei en daarvoor kwam hij op de fiets van Hall naar Aalten, waar we op een zonnig terras een bijzonder plezierig gesprek hadden bij koffie en appelgebak.

Na het interview een drietal aanvullingen van drie (oud)voorzitters en hun visie op de samenwerking met Joop in de verschillende besturen.

Joop werd in 1934 in Almelo geboren. Door oorlogsinvloeden ontving hij maar drie jaar lager onderwijs. En dat onderwijs vond plaats op diverse plekken in Almelo, omdat de school gevorderd was door de Duitsers. Dan weer was er les bij een onderwijzer thuis, dan weer in een café en dan weer in een ander schoolgebouw. Toch was er nog voldoende ondergrond om na de oorlog vier jaar Mulo-onderwijs te volgen.

In 1950 begon Joop aan zijn eerste baan: bij SESA, dat staat voor Scholl, Engberts en Scholten Almelo, een fabriek voor matrassen en tricot ondergoed. "Ik heb nog mijn aanstelling als jongste bediende ad 60 gulden per maand. Op het complex van de fabriek staan al jaren nieuwbouwwoningen en mijn zus woont nu op de plek waar ik begon! Namelijk in de Sesastraat."

Na een korte tijd SESA vertrok Joop naar de spinnerij/weverij van Spanjaard in Borne, waar hij op de loonadministratie kwam te werken. Spanjaard, bekend van de Teddy-luiers en de Cinderella-lakens, had destijds zo'n tweeduizend werknemers. In de productie werd nog 'op tarief' gewerkt en de

loonadministratie verliep (geautomatiseerd heette dat!) via de algemeen gebruikte Hollerith ponskaarten.

In 1956 stapte hij over naar Philips Roxane in Olst, waar medicijnen werden geproduceerd. Joop ging er twee jaar naar de Philipsschool en haalde daarnaast door drie avonden per week te studeren het SPD-diploma. Philips Roxane werd in 1959 Philips-Duphar en kreeg later nog wisselende namen (Volgens mij - WR - bestaat de fabriek vlakbij het pontje van Olst al een paar jaar niet meer?).

In 1957 kreeg Joop weer werk in Almelo, waar hij inmiddels in 1956 met Annie was getrouwd en ze samen op kamers woonden. Zijn nieuwe werkgever Palthe stelde hem een woning boven een Palthe-winkel beschikbaar en Joop ging werken op de interne controle, van welke afdeling hij later hoofd werd. Het betekende interne financiële controle op Palthe-winkels en bedrijven, een baan die veel reizen met zich meebracht.

Palthe was een chemische wasserij/ververij en textiel-drukkerij. Allerlei kledingstoffen werden er bedrukt (zeefdruk) en ook de wereldberoemde Ploegstoffen.

"Behalve mijn vader werkten er ook nog vijf ooms en tantes van mij bij Palthe. Mijn

De ververij van Palthe in Almelo ca 1935

De Sprengenberg 1957

vader ging als twaalfjarige met mijn opa mee naar Palthe en toen hij er zijn 50-jarig dienstjubileum vierde, moest hij nog drie jaar werken!"

In zijn vrije tijd deed hij ook nog de financiële administratie van 'De Sprengenberg', het familiehuis van de Palthes onder Haarle in de gemeente Hellendoorn (foto links).

In 1967 veranderde hij weer van baan en trad in dienst bij Philips in Apeldoorn, het latere Philips Data Systems en nog later Philips

Computer Industries. Apeldoorn was inmiddels het hoofdkantoor van de chip-divisie geworden en Joop hield zich bezig met administratief/financiële controle op Philipsbedrijven door heel Europa, waarbij met name veel werd gebivakkeerd in Wenen. Met de indiensttreding in Apeldoorn werd er ook verhuisd naar Eerbeek.

In 1973 kocht hij in Hall op een prachtige locatie een 'onbewoonbaar verklaarde' boerderij, die hij met noeste arbeid tot een 'onverklaarbaar goed te bewonen' woonstee omtoverde. Een plek waar hij nog steeds woont en die inmiddels is uitgroeid tot een klein landgoed.

In 1978 hield Almeloër Henk Hagens een lezing over watermolens in Eerbeek. Joop ging er heen en werd lid van 'De Marke', die de lezing georganiseerd had.

Al gauw werd hij door toenmalig bestuurslid Willemien Derksen gevraagd om haar op te volgen in het bestuur van 'De Marke', dat toen nog streefde naar een bestuurslid uit elke plaats uit het werkgebied.

In 1991 werd Joop penningmeester en vormde hij met Henk Phielix (voorzitter) en Rein de Vries (secretaris) het dagelijks bestuur.

Een jaar later ging hij zich ook, samen met andere bestuursleden, bezighouden met het voorbereiden van excursies en verenigingsjubilea. Zo was Joop 22 jaar lang (samen met andere bestuursleden) de voorbereider van zeer geslaagde uitstapjes naar o.a. Anholt/Xanten, Ketelhaven/Lelystad, Hattem, Loosdrecht/Amsterdam, Schoonhoven/Kinderdijk, Schokland/Blokzijl, 's-Heerenberg/Bredevoort, Utrecht/Doorn, Münsterland, Kerk Avezath/

Ingang Huis Bergh te 's-Heerenberg

Buren, Ootmarsum/Denekamp, Woudrichem/Loevestein, Delden/Twicken, Kleef/Berg en Dal, Kampen/Heino, 's-Hertogenbosch/Heusden, Workum/Hindeloopen, Haarlem(mermeer), Ravenstein/Batenburg, Veenhuizen/Vledder, Dordrecht/Biesbosch, en Vasse/Bentheim.

De laatste drie jaren laat het bestuur de samenstelling van de reis over aan touroperator (Gebotours/Betuwe-Express).

Behalve de voorbereiding van de excursies hield Joop zich ook intensief bezig met de voorbereiding en uitvoering van de verenigingsjubilea. Zo werd op Kasteel Ter Horst in Loenen het 20-jarig bestaan gevierd, het 25-jarig bestaan op Huis Voorstonden, het 30-jarig bestaan wederom op kasteel Ter Horst en het 35-jarig bestaan bij de familie Krepel in Klarenbeek.

Toen 'De Marke' in 2007 het boek "Koninklijke Locaal Spoorweg Maatschappij Willem III" uitgaf, was Joop medeverantwoordelijk voor de presentatie van het boek op station Lieren (zie foto).

Joop als huisfotograaf van De Marke

Evenals in 2010 bij de presentatie van het boek "Veld- en boerderijnameninventarisatie in de Gemeente Brummen" in het gemeentehuis van Brummen.

Het mag duidelijk zijn dat Joop tijdens zijn bestuursperiode niet stil heeft gezeten en allen maar een zetel warm heeft gehouden. Zijn verdiensten voor de vereniging

werden dan door voorzitter Henk van Harreveld uitbundig geprezen en het cadeau (de professionele loopschoenen) en de bijbehorende bloemen zijn door Joop meer dan verdiend door zijn tomeloze inzet.

Wat er verder over Joop te schrijven valt, laat ik aan drie anderen over.

Willem Reusink

de visie van drie voorzitters

In 1977 was de eerste penningmeester Klaas de Boer van de toenmalige Am-Robank in Beekbergen. Blijkbaar werd van de plaatselijke bankdirecteur

verwacht dat hij zich maatschappelijk verdienstelijk zou maken. Na hem hebben we nog twee directeuren als penningmeester gehad, waaronder de heer Kersten.

Na het AmRo-tijdperk werd Marinus Zegers van de Hansegraaf in Beekbergen onze kasbeheerder. Hij was ook de grote man van de Ruitersmolen. Hier vierden we het 10-jarig bestaan van onze vereniging.

Joop Zengerink volgde voor Hall Willemien Derksen op als bestuurslid. In 1991 nam hij het penningmeesterschap over van Zegers.

Ik heb als voorzitter vele jaren met Joop samengewerkt, o.a. in het voorbereiden van ons jaarlijkse reisje. Ook het onderbrengen van ons archief bij het CODA in Apeldoorn en de uitgave van de Kadastrale atlas 1832 waren belangrijke projecten in onze gezamenlijke bestuurstijd.

Joop was en is een bescheiden man. Een zeer prettig mens die ook nog steeds met zijn Annie sportief actief is. Ze wonen heerlijk rustig op hun 'landgoed', waar Joop ook al weer jaren weerswaarnemingen doet.

Ik wens beiden nog veel goede jaren toe. Ook met De Marke!

Henk Phielix

Het is al zo'n 15 jaar geleden, dat ik, door ziekte, uit het Markebestuur moest stappen. Daarbij komt dat ik Joop slechts drie jaar als secretaris aan mijn zijde had. De herinneringen aan die periode vervagen. Wel weet ik nog, dat we samen de dagexcursie naar Schokland en de Kop van Overijssel hebben voorbereid net o.a. een excursie in Blokzijl.

Met Joop heb ik ook een 'regio-kwis' voor 'De Marke' samengesteld. Op basis van Joops kennis van de streek heb ik toen de dia's gemaakt. We hebben toen heel wat kilometers afgelegd, waarbij Joop terdege rekening hield met mijn zeer matige conditie.

Wat ons, denk ik, nog steeds verbindt is de belangstelling voor het Twentse en Achterhoekse boerenleven. De schrijver die ons nog al eens heeft bezig gehouden is Meester Heuvel, de schrijver van o.m. "Oud-Achterhoekse Boerenleven."

Dat we in verenigingsverband onlangs de museumboerderij 'De Lebbenbrugge' hebben bezocht, heeft ook daarmee te maken en is ongetwijfeld een initiatief van Joop.

Ik heb Joop zelden narrig of boos meegemaakt, behalve na de in Beekbergen gehouden en verprutste lezing over Meester Heuvel. Van ons plannetje om het samen nog eens dunnetjes over te doen is helaas niets gekomen. Ik denk te mogen stellen dat onze relatie secretaris-voorzitter zich in de loop der jaren tot een vriendschap heeft ontwikkeld.

De belangstelling voor ons wederzijds welbevinden is blijven bestaan. Zo was o.a. Joop ook aanwezig bij de uitreiking van het eerste exemplaar van het boek "Groen door Oranje".

Ik heb hem als persoon en bestuurslid hoog zitten. Soms woordkarig, rechtlijnig, humorvol. Een waardevolle maat en een prima bestuurslid. Hij kon weleens gemist worden. Ik wens hem met echtgenote Annie nog veel gezonde jaren op zijn Hallse 'landgoedje'.

Berthus Maassen

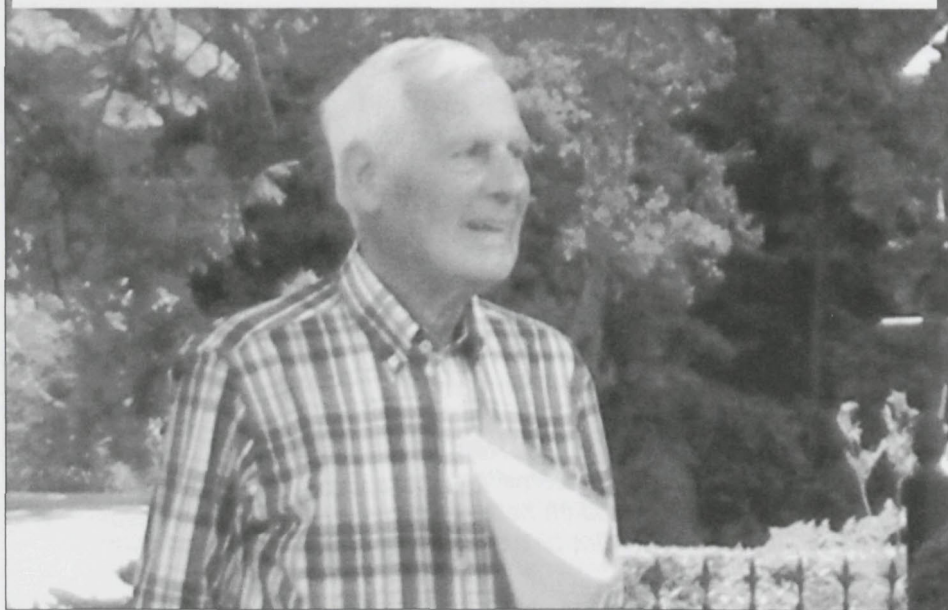
Als vereniging dankt 'De Marke' haar bestaan aan ons aller behoefte op gezette tijden, al dan niet na een reis(je), met elkaar bij het verleden stil te staan. Omdat het Marke-verleden nog maar 38 jaar bestrijkt, schenken wij daaraan alleen aandacht als er een lustrum of ander hoogtepunt te vieren valt. Hoewel deze situatie zich anno 2015 niet voordoet, geeft het "met emeritaat gaan" van Joop Zengerink toch aanleiding voor een existentiële beschouwing. Deze komt er op neer dat 'De Marke', met het verleden als inspiratiebron, weliswaar nog heel oud kan worden, maar dat haar voortbestaan toch in hoge mate afhankelijk was en zal blijven van leden, die de vereniging in enige functie wilden c.q. willen dienen.

Met anderen kan Joop in dit verband gelden als een lid, waaraan 'De Marke' bijzonder veel te danken heeft. In zijn geval uitzonderlijk is toch wel dat Joop al 24 jaar geleden tot het Marke-bestuur toetrad, al een jaar later onze penningen ging beheren en dit bleef doen tot in zijn huidige, 82^e, levensjaar. Inhoudelijk komt daar niet alleen bij dat hij zijn taak steeds onberispelijk vervulde, maar vooral ook dat hij zich binnen 'De Marke' en haar bestuur ontwikkelde tot de spreekwoordelijke duizendpoot, van wiens kennis, ervaring, archieven en inzet intensief gebruik is gemaakt op andere terreinen zoals de ledenadministratie, de organisatie van lezingen, excursies en lustrumvieringen, de zakelijke begeleiding van door 'De Marke' gesteunde boekpublicaties, het actualiseren van onze bibliotheek, het vergaren, bewaren en tijdig delen van benodigde of nuttige informatie, het onderhouden van externe contacten, de (grotendeels) kosteloze bezorging van ons Marke-blad en het bijdragen aan zijn inhoud met gedegen artikelen, zoals laatstelijk dat betreffende de Duitse V1 en V2 wapens.

Als bestuurder, die met deze veelzijdige no-nonsenseman het langst en heel plezierig heeft mogen samenwerken, betreur ik het einde daarvan, maar troost ik mij met de gedachte dat dit afscheid geen betrekking heeft op een inmiddels danig verschrompelde en door zijn arts tot kalmer aan doen gemaande grijze eminentie, maar op het positieve tegendeel daarvan. Niet overdreven en evenmin verwonderlijk als wij bij Joop's vitale verschijning en de van hem bekende soberheid nog in aanmerking nemen, dat het echtpaar Zengerink alle mooie inheemse fietsroutes inmiddels wel kent en dat Joop zijn overvloedige energie nog steeds kwijt kan binnen de Atletiekvereniging Gelre, al is hij ook daar geen bestuurder meer. Nu de op discreet advies (in maat 47,5 !) voor Joop aangeschafte hardloopschoenen bij diens Marke-aftreden inderdaad gretig in ontvangst werden genomen, versterkt dit alles de wens en de verwachting dat Joop en zijn Annie in goede gezondheid nog lang van het leven mogen genieten en dat wij hen in Markeverband nog vaak mogen begroeten.

Henk van Harreveld

Joop tijdens één van de excursies: het overzicht bewaren met het draaiboek in de hand.

Reactie op 'Noodlanding in de Lende bij Hall'

(De Marke maart 2015, pagina 12-15)

Hallo Coen en Gerrit,

Met belangstelling jullie mooie artikel over de Thunderbolt gelezen. Ik had al acht verschillende krantenknipsels vanaf de jaren 1990 over het neergestorte Vliegende Fort, maar dankzij jullie is dit het eerste artikel over de gelande Thunderbolt. Heb 'De Marke' ook aan mijn achterbuurman Teun Reinders geven.

Ik was op zoek naar verdere gegevens over het neergestorte vliegtuig in Klarenbeek. Ik had al wel de doopceel van de Duitse jachtvlieger die dit toestel had neergeschoten (tien minuten daarvoor ook een vliegtuig neergeschoten boven Vorden, nu al ruim veertig vliegtuigen)) en had ook gevonden door welke Engelse piloot hij twee dagen later werd neergeschoten en zelfs wanneer deze

Engelse piloot weer door een Duitser werd neergeschoten. Je houdt het niet voor mogelijk wat er tegenwoordig op internet is te vinden.

Ik zocht foto's van de bemanning van het Klarenbeekse toestel en keek zijdelings ook nog even naar jullie Thunderbolt. Ik verbaas me er over hoe die Anton Burka in april 1946 weer naar Polen kon afreizen, want dat was toen een Russische zone. Zelf had ik vanaf 1945 een Poolse oom, die hier na de capitulatie in Almelo is gebleven en tot aan zijn dood in 1990 bij mijn ongehuwde tante is gebleven.

Vele jaren later had hij eventueel naar Polen kunnen terugkeren, heeft dit nooit gedaan en zelfs de Nederlandse Nationaliteit gekregen. Toen mijn tante in 1999 overleed vonden we wat ongeopende Poolse brieven, die mijn nichtje liet vertalen, waaruit bleek dat hij in Polen getrouwd was.

Er was ook een brief bij van een kleindochter die om foto's vroeg van de opa die ze nooit had gekend. Toen er foto's waren opgestuurd, kreeg ze bericht terug dat de kleindochter inmiddels aan kanker was gestorven.

Mijn Poolse oom had zijn hele Nederlandse leven gewerkt en bij zijn overlijden een spaarbankboekje met circa 50.000 gulden. Hij was niet met mijn tante getrouwd, er was geen testament, dus het bedrag verviel aan de staat, waarna men probeerde om nog Poolse familieleden te vinden. Of dit gelukt is weet ik niet, want ik ben ook al bijna 50 jaar geleden uit Almelo vertrokken. Een klein stukje Almelo's oorlogsverleden dus.

Op de websites was geen foto van Pino aanwezig, wel is hij in een gevangenkamp in Polen geweest. Konden deze geallieerde gevangenen wel terug naar het westen? Waar is hij in 1975 overleden?

Heb nog op de website van het American Air Museum gezocht naar de naam Anton Burda. Onder de ruim 240.000 namen, wel zes Burdas, maar niet jullie Poolse Anton.

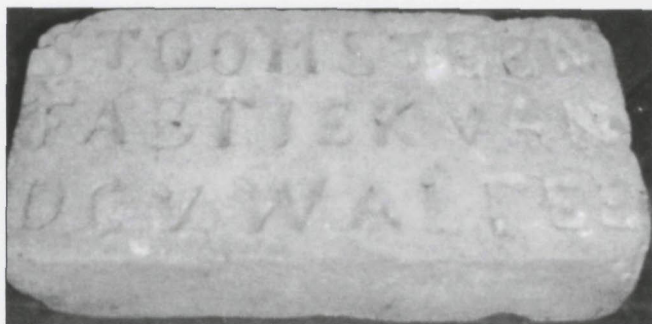
Joop Zengerink

De steenfabriek te Cortenoever (1874-75)

De boerderij 'Halfvasten' in Cortenoever in Brummen is niet meer. Hij werd slachtoffer van de vereiste waterhuishouding in dat gebied. Bij het opruimen van de kasten in de boerderij werd een referaat aangetroffen, waarin over de geschiedenis van drie steenfabrieken uit de gemeente Brummen wordt verhaald: 'Het Hoendernest' te Empe (Voorsterklei) die omstreeks 1978 werd gesloopt, nadat er al jaren geen stenen meer werden gebakken;

de steenbakkerij van Hondius, Van Walree c.s. in de Konijnenwaard (1838) en de steenfabriek te Cortenoever (1874-75). De auteur van het stuk is onbekend. Wellicht één van de voormalige bewoners van het 'Halfvasten'.

Een steen uit de fabriek van Hondius en Van Walree in de Konijnenwaard

De steenfabriek te Cortenoever

In 1874 vroeg de firma Terwindt & Cie (Derk Terwindt 1804-1881 en zijn zoon Arnold Terwindt) uit Doornenburg vergunning voor het oprichten van een steenoven aan de IJssel te Cortenoever in de gemeente Brummen tussen de kilometer-raaipalen 41 en 42 op de kadastrale percelen F 463, 244 en 245. Tevens vroegen zij vergunning voor het plaatsen van steentassen, haaghutten en turf alsmede voor de bouw van een woning voor de steenbaas en stallen voor de paarden.

Er kwamen echter bezwaren binnen van de bewoners van de naburige boerderijen, namelijk Jan Willem Beker van het 'Erve Heyendaal' en J. H. H. Brouwer wonende op het 'Erve Krabbegat'. Hun tegenstand was gebaseerd op de volgende punten:

1. schade aan de zomerdam omdat de stroomrichting wordt veranderd;
2. gevaar voor de bezanding van de gronden wanneer die dam bezwijkt;
3. de uitweg loopt tussen de kolken door en die wordt door de verleende concessie verlaagd en verlegd;
4. het uittichelen geeft grotere stroomsnelheid bij hoog water en daardoor ook meer zand.

De bezwaren worden echter door de autoriteiten niet doorslaggevend geacht. Op 20 februari 1875 gaat de Minister van Binnenlandse Zaken accoord met het voornemen van de firma Terwindt en op 24 februari 1875 werd door de Gedeputeerde Staten van Gelderland de toestemming voor het administratieve beheer verleend. Wel werd in de voorwaarden bij de vergunning vastgelegd, dat de waterkerende functie van de zomerdam ter plaatse moet blijven bewaard.

Naar alle waarschijnlijkheid is de concessie niet gebruikt. In de gemeenteverslagen, noch in de provinciale verslagen wordt er over gerept. Wel over

een andere steenoven, die al in 1874 in exploitatie zou zijn genomen door de firma Van Gendt & Co, eveneens tussen de raaipalen 41 en 42. Mogelijk heeft deze firma de concessie van Terwindt c.s. overgenomen, want daarin werd ook handel gedreven. Het kan ook zijn, dat er twee concessies zijn verleend: één aan Van Gendt die wel en één aan Terwindt, die niet benut is.

Zo verschijnt dus in 1874 de firma G. van Gendt & Co als derde steenfabrikant in de gemeente Brummen. Zij exploiteerde in de buurschap Cortenoever een steenoven met 16 monden en de stenen werden reeds machinaal vervaardigd aan 3 steenpersen,

In 1876 draaiden er nog 2 persen en in de oven met 14 monden werden 1.550.000 stenen gebakken. De arbeidsbezetting bestond uit 28 mannen, 2 vrouwen, 8 jongens en 2 meisjes.

In 1877 krijgen G. van Gendt & Co toestemming om de steenfabriek, welke gelegen is op de linkeroever van de IJssel tussen de raaipalen 41 en 42, uit te breiden. Het jaar erop mogen zij ook een nieuwe turfbewaarplaats oprichten.

Stoom werd echter voor het aandrijven van de machines nog niet gebruikt, want terwijl bij Mispelbloem Beyer en Van Walree te Zutphen reeds een stoomtuig pufte, werden bij Van Gendt de machines (kleimolen en steenpersen) nog aangedreven door paarden.

In 1881 bedroeg de productie aan 3 persen twee-en-een-half miljoen stenen, die vervaardigd werden door 54 arbeiders (32 mannen, 8 vrouwen, 14 jongens en geen meisjes). De veldovens hadden in totaal 26 monden.

Tot 1885 blijft de steenoven in bedrijf, maar na 1886 komt ze niet meer in de verslagen voor.

Tot zover het relaas. Auteur jammer genoeg nog onbekend.

Jan Regelink

Naschrift:

1) In 1882 startte de firma Terwindt & Arntz in Leuvenheim de steenfabriek 'De Schans', later in eigendom van de firma Van de Loo (J.H. van de Loo was gehuwd met een zus van Willen en Steven Terwindt) en daarna van E.J. Bosch van Rosenthal. Deze fabriek werd in 1938 gesloopt. Daarmee heeft Brummen dus in totaal vier steenfabrieken gehad (WR).

2) Bij de aantekeningen over de steenfabriek in Cortenoever bevond zich ook een situatieschets, maar de kwaliteit ervan was onvoldoende voor opname in 'De Marke' (WR).

Loenen krijgt een muurmonument

Dit voorjaar bleek bij herdenkingen van de Tweede Wereldoorlog dat naar mate de jaren verstrijken het steeds moeilijker wordt ons een voorstelling te vormen van waarom en onder welke omstandigheden bepaalde oorlogsgesbeurtenissen hebben plaatsgevonden. Zo bijvoorbeeld ook het Engelse bombardement op de spoorlijn Dieren-Apeldoorn op 10 december 1944. Toen viel een bom op hotel-pension 'Boschoord' in Loenen, met verschrikkelijke gevolgen.[1] In welk kader gebeurde dat?

het was oorlog

Eind 1944 werd Nederland al meer dan drie en half jaar overheerst door Duitsland. Al die jaren trachtte de bezetter systematisch de Nederlandse cultuur af te breken en het machteloze Nederland te beroven van zijn eigendommen. Daarbij probeerden de overheersers op openlijke en op slinkse wijzen het Duits nationaalsocialistische gedachtegoed op te leggen aan de Nederlandse bevolking. Duizenden doden waren er al te betreuren en een veelvoud daarvan aan mannen, vrouwen en kinderen was weggevoerd naar kampen en fabrieken in Duitsland en Polen. Een inlijving bij Duitsland was toen dichtbij. Dat zou het einde van het Koninkrijk der Nederlanden betekenen. Het was oorlog.

Frankrijk, Engeland, Amerika duldden die groeiende Duitse macht in Europa niet en lieten hun legers in de zomer van 1944 optrekken vanuit Normandië met als uiteindelijk doel de inname van Berlijn. Het samenwerkende Rusland confronteerde Duitsland met zijn legers vanuit het Oosten.

Voor de Engelse luchtmacht lag ons land op de route naar Berlijn. Duizenden missies werden uitgevoerd om hier het Duitse afweergeschut en V1- en V2-lanceerinstallaties uit te schakelen. Maar ook om strategische bruggen en wegen en spoorlijnen te vernietigen om zo de aanvoer van Duits oorlogspersoneel en -materieel te voorkomen en afvoer van door Duitsers geroofde goederen onmogelijk te maken. Bombardementen waren noodzakelijk. Met het risico van mensenlevens, ook die van de RAF-piloten. Het was oorlog.

Op 10 december 1944 viel een bom net naast het spooremlacement van Loenen op de Veluwe, precies op de serre van hotel-pension 'Boschoord'. Die bom maakte een eind aan het leven van 35 mensen. Dat was niet de bedoeling. Zouden de piloten die de fatale bom hebben afgeworpen, hebben geweten welke uitwerking die heeft gehad?

Engelse veteranen herhalen: "Wij waren vrij. Jullie waren niet vrij. Wij vochten voor jullie vrijheid."

op weg naar...

Vanaf juni 2014 begon het historisch onderzoek naar deze oorlogsgebeurtenis. Gaandeweg bleek dat de herinnering daaraan begon te vervagen en slachtoffers waren vergeten. Gedachten groeiden naar een gedenkteken. Toen later bleek dat Paulus Gabriël als nabestaande na de herdenking op 10 december 2014 met zijn familie iets ter herinnering wilde plaatsen bij 'Bosoord', zijn beide initiatieven opgepakt door de Stichting Historie Loenen.

In januari 2015 gaf voorzitter Jan Janssen een voorzet, en in samenwerking met het Maitreya Instituut, de Dorpsraad Loenen, Jelle Reitsma van de Stichting Bevrijding '45/Liberation '45 te Apeldoorn en de gemeente Apeldoorn is daarna in korte tijd een bijzonder gedenkteken tot stand gekomen.

een muurmonument

Op zaterdagmorgen 18 april 2015 is voor de 35 slachtoffers van de Engelse bom een monument onthuld, bijna op de plaats waar de bom was gevallen. Het metalen kunstwerk is aangebracht op de oostelijke muur van het huidige Bosoord, vandaar de naam muurmonument. Het bestaat uit een horizontale balk met de tekst:

10 december 1944 viel een RAF-bom
op hotel pension Bosoord.
14 kinderen en 21 volwassenen kwamen om.
7 Loenenaren en 28 evacués uit Arnhem.

Boven de balk is een impressie van hotel-pension 'Boschoord', zoals het was vóór de verwoesting. Zij gaat schuil achter twee bronzen, olijfgroene leilinden zonder bladeren, verwijzend naar de linden die indertijd voor 'Boschoord' groeiden. Het geheel heeft geen naam en er is ook geen uitleg. De kunstenaar Ralph Lambertz uit Hall wil aan iedere beschouwer de ruimte geven voor een eigen interpretatie van zijn kunstwerk.

de onthulling

Gastheer Jan Janssen sprak inleidende woorden van ontvangst tot de nabestaanden, de genodigden en de vele belangstellenden. Daarna onthulden Maarten de Vries en Paulus Gabriël het monument door het weghalen van een oranje doek (zie foto pagina 20).

Als vanzelf werd ieder stil, en gedachten gingen naar hen die hier zeventig jaar geleden ongewild stierven in een strijd om vrijheid.

Het huidige 'Bosoord' is onder de naam Maitreya Instituut een studie- en

meditatiecentrum van de Boeddhistische gemeenschap in Nederland. Directeur Maarten de Vries vertelde waarom hij graag had meegewerkt aan de plaatsing van het gedenkteken op 'zijn' gebouw. Dat was niet alleen vanwege de plaats waar de bom was gevallen, maar ook omdat 'vrede' een belangrijk element is in de Boeddhistische leer.

Paulus Gabriël hield een persoonlijk getinte toespraak, en de burgemeester van Apeldoorn, Joh. Berends, liet weten dat de gemeente Apeldoorn graag de financiering voor haar rekening had genomen en ook wilde zorgen voor het onderhoud van het muurmonument.

Na afloop kon ieder gast zijn van het Maitreya Instituut en met koffie of thee nog wat napraten.

'70 jaar bevrijding Loenen'

Op uitnodiging van Jan Janssen bezochten velen daarna de expositie '70 jaar bevrijding Loenen' in De Brink in Loenen. De Stichting Historie Loenen had het laatste jaar een aantal dorpelingen geïnterviewd over de oorlog en met de van alle kanten aangeboden documenten, foto's, films en ook attributen had zij in De Brink een boeiende, veelzijdige tentoonstelling kunnen samenstellen. Ook aan de dramatische gebeurtenis bij 'Boschoord' was veel aandacht besteed.

Ruim zeventig jaar na de bomexplosie op 10 december 1944 is er Loenen een gedenkteken gekomen, 'een baken in de tijd' zoals burgemeester Berends het noemde. Niet alleen ter herinnering aan 35 onschuldige doden, maar gehoord de toespraken ook als waarschuwing tegen mensonterende gedachtesystemen en bovenal als opdracht voor ieder om zich in te zetten voor vrede en recht.

Noot:

[1] Zie de artikelen hierover in 'De Marke' jaargang 38 nr. 4 (2014) en jaargang 39 nr. 1 (2015); Foto monument: Jelle Reitsma.

Corrie C. De Kool

Gelsenkirchen - Soerensezand 13 juni 1944

Op maandagavond 12 juni 1944 stijgen vanaf 10 vliegvelden aan de Engelse Oostkust tussen 22.15 uur en 23.35 uur 286 Lancaster MK.I en 17 Mosquito bommenwerpers op.

Boven de Noordzee komen de vliegtuigen bij elkaar, waarna ze gezamenlijk in een gesloten formatie koers zetten naar de Nederlandse kust, om te beginnen aan de gevaarlijke route naar het doel. Het doel van deze nacht is het bombarderen van de Nordstern Synthetische Olieraffinaderijen in Gelsenkirchen, waar synthetische benzine uit steenkool wordt gewonnen. Het doel lag vlak over de Nederlandse grens bij Venlo tussen de steden Dortmund en Duisburg. Tijdens deze nacht leed de Royal Air Force grote verliezen. Zeventien Lancaster bommenwerpers gingen deze nacht verloren.

Lancaster bommenwerper

Lengte 21 meter, spanwijdte 31 meter en hoogte 6 meter; topsnelheid 450 km. per uur; actieradius 4300 km.; 8 x 7,7 mm browning machinegeweren in drie geschutskoepels; normaal 6.400 kg. bommen en maximaal 10.000 kg. Vier Rolls-Royce motoren. De eerste testvlucht was op 9 januari 1941 en vanaf 1942 zijn er van diverse varianten 7.377 geproduceerd. Tijdens de oorlog zijn er 3.249 Lancasters verloren gegaan.

Uit een rapport van een wel teruggekeerde vliegtuigbemanning:

Pilot: door zware en lichte flak (Flugabwehrkanone) twee maal geraakt. Op het doel geweldige vuur- en rookkolommen gezien. Bomlading van 12.000 pound.

Navigator: doel was de olieraffinaderij in het sterk geïndustrialiseerde Ruhrgebied van Duitsland. We lieten 12.000 pound vallen. Zeer hevige flak en zoeklicht activiteit. Hebben door het luchtafweergeschut schade opgelopen. We zagen enorme branden en grote zuilen van rook over het doelgebied. Totale vluchtduur 4 uur en 40 minuten. We haatten het om naar het Ruhrgebied te gaan.

Mid upper gunner: doel was de synthetische oliefabriek in 'Happy Valley'. De bomlading was een 'cookie' van 4000 pound en 1000 pounders. Hebben op 20.000 ft. gebombardeerd. Zeer zware flak en intensieve activiteit van jachtvliegtuigen. Het was een wonder dat we terugkeerden. Op twee plaatsen getroffen. De vlucht duurde 4 uur en 40 minuten. We verloren twee vliegtuigen van dezelfde basis.

Air bomber: We werden getroffen door flak en ik zat vrij laag aan de voorkant in het torentje. Een gekartelde granaatscherf ongeveer ter grootte van een struisvogelei raakte het vliegtuig ongeveer 3 inch boven mijn hoofd.

Een Duits industrieel rapport vermeldt dat alle productie in de raffinaderij is gestaakt en er een verlies van 1.000 ton vliegtuigbenzine per dag is gedurende meerdere weken. Bovendien het verlies van andere benzine.

De plaats van de bemanning in het toestel is als volgt:

Pilot: zit aan de linkerkant in de cockpit. Er is geen co-piloot

Flight engineer: zit naast de piloot op een opvouwbare stoel en houdt zich bezig met de werking en monitoring van alle vliegtuigsystemen, nodig om te diagnosticeren en waar mogelijk het corrigeren van eventuele fouten die zich kunnen voordoen.

Navigator: zit aan een tafel achter de piloot en flight engineer. Een instrumentenpaneel toont de lichtsnelheid, hoogte en andere informatie die nodig is voor de navigatie.

Air bomber: deze man had een dubbelfunctie en fungeert onderweg als frontschutter die als taak had om de sector van 180° voor het toestel af te dekken, maar hij komt bij de nadering van het doel als bommenrichter in actie en werpt de bommen af.

Wireless operator: onderhoudt de radioverbindingen met andere toestellen in de formatie en eventueel naar de thuisbasis.

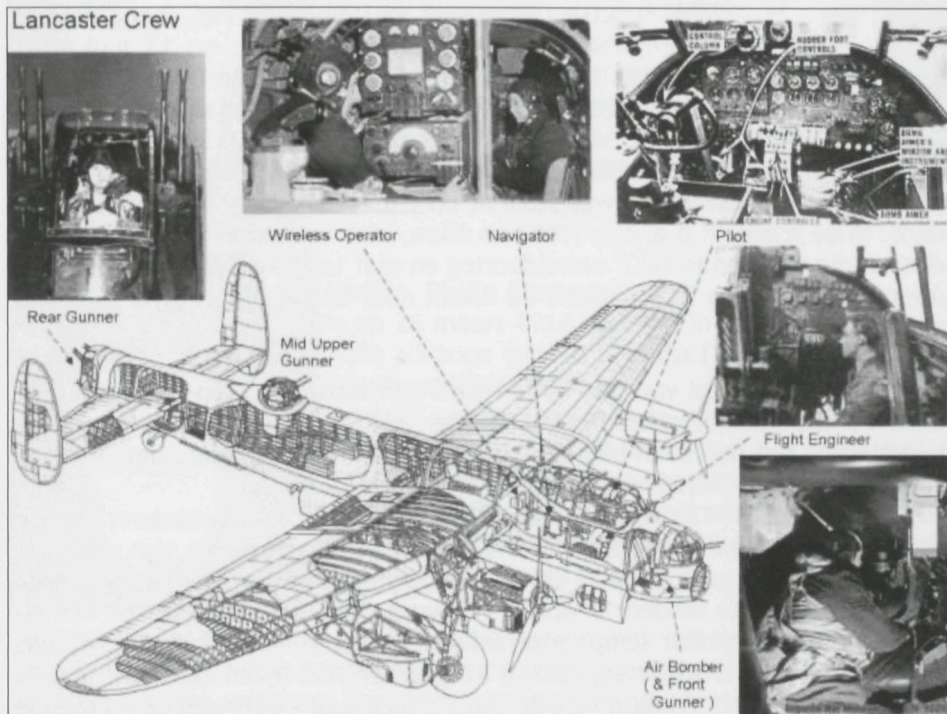
Mid upper gunner: zit in het bovenste torentje in het onverwarmde gedeelte van de romp.

Rear gunner: dit is de belangrijkste defensieve positie met de zwaarste wapenening. Hij zit in een onverwarmde, geïsoleerde positie en ziet niemand

van de andere bemanningsleden tot ze op de basis terugkeren, soms tien uur na het vertrek.

In onderstaand toestel de plaats van de bemanning:

Eén van de 17 Lancasters die niet op de thuisbasis terugkeerde was de LM158, die op dinsdagnacht 13 juni 1944 op de terugweg van Gelsenkirchen om 01.30 uur neerstortte in de nabijheid van de kruising Den Texweg - Soerensezand in Eerbeek en was op maandagavond om 23.31 uur opgestegen vanaf de vliegbasis Tuddenham in Suffolk.

Dus twee uur na het vertrek van de basis in Engeland is het vliegtuig door het Duitse luchtafweergeschut geraakt. Volgens een rapport "shot down by enemy fire"

Dit vliegtuig behoorde tot het 90° Squadron Bomber Command en was op 10 juni 1944 door de Armstrong Whitworth Aircraft Factory aan de vliegbasis geleverd en is dus na een vliegtijd van slechts 3 uur (inclusief de vliegtijd vanaf de fabriek) brandend neergestort.

Van de zeven bemanningsleden zijn er zes om het leven gekomen, terwijl er één - Hoffos, Philip Clinton - krijgsgevangene is gemaakt. De zes bemanningsleden zijn op 15 juni op het kerkhof van Hall ter aarde besteld.

Allan, Alexander

is geboren op 29 december 1916 als zoon van Mary Allan en stiefzoon van William Coleman in Toronto, Ontario Canada.

Functie: **navigator** met de rang van flying officer van de Royal Canadian Air Force; op 13 juni 1944 was hij 27 jaar oud; servicenummer: J/24713; begraven in graf 133A op de begraafplaats van Hall. Hij wordt herdacht op bladzijde 235 van het 'Book of Remembrance' (zie afbeelding pagina 35).

Hij was student op Western Technical School in Toronto. In de school is o.a. een foto van Allen, met 'in memory' voor alle studenten die dienden in de 2^e wereldoorlog en niet terugkeerden. Allan werd geboren in Schotland en kwam naar Canada toen hij 5 jaar oud was.

In een krantenartikel van juni 1944 - met een foto van Allen - staat dat de ouders via Duitse bronnen bericht hebben gekregen van de crash van het vliegtuig en dat hun zoon begraven was op een kleine begraafplaats in Hall, Holland, maar ze hopen dat het een vergissing is.

Hij had in 1942/1943 twaalf operaties voltooid, maar was twee keer aan de dood ontsnapt, want in maart 1943 werd hij gedwongen met zijn vliegtuig naar beneden te gaan door ijs op de vleugels en redde de inzittenden door in diepe sneeuw te landen. In april 1943 werd tijdens het oversteken van de Atlantische Oceaan het schip getorpedeerd en tot zinken gebracht. Hij was één van de 16 overlevenden, terwijl 37 anderen hun leven verloren. In juni 1944 was zijn broer William - na de invasie op 6 juni - in Frankrijk en diende bij het Royal Canadian Ordnance Corps. Zijn broer Harry was nog thuis.

Cocker, Eric Royston

is op 4 november 1908 geboren in New Malden, Surrey, Engeland als zoon van James Mcleish Cocker (1855-1935) en Rosa Ellen Lawson (1884-1976). Hij is in december 1935 getrouwd met Millicent Helen Wallace (1914-1993) in Wandsworth, Surrey. Hij had drie kinderen: een dochter Marguerite (1936) en twee zoons, Peter (1938) en Geoffrey (1942); de zoons wonen in Australië. Functie: **rear gunner** met de rang van sergeant van de Royal Air Force volunteer reserve; op 13 juni 1944 was hij 35 jaar oud en het oudste bemanningslid. Servicenummer 1880173;

begraven in graf 133 op de begraafplaats van Hall

Elliott, Albert Clarck

is op 16 oktober 1914 in Pickering, Ontario, Canada, geboren als zoon van George en Elsie Alliott; heeft de Pickering Continuation School bezocht. Zijn hobbies waren vissen en jagen.

Functie: **pilot** met de rang van flying officer van de Royal Canadian Air Force; hij wordt herdacht op pagina 299 van het 'Book of Remembrance'; op 13 juni 1944 was hij 29 jaar oud; service nummer J/24955; begraven in graf 152 op de begraafplaats van Hall

Hoffos, Philip Clinton

is op 26 maart 1914 geboren in Saskatchewan, Canada als zoon van Otto Hoffos (1879-1956) en Anna Sivertson (1886-1988).

Functie: **air bomber** met de rang van flying officer van de Royal Canadian Air Force. Servicenummer J/24647. Hij is het enige bemanningslid die op 30-jarige leeftijd de crash heeft overleefd, mogelijk omdat hij in de neuskoepel zat en de brand hem nog niet had bereikt.

Volgens Busser en Postma uit Hall /Laag-Soeren het volgende:

De zevende man heeft aangeklopt bij een familie Huiskes, die hem niet verstonden en zijn met hem naar een woonboot in het Apeldoorn-Dierens kanaal gegaan, niet wetende dat de bewoners daarvan fout waren; deze mensen hebben hem dan ook aangegeven bij de Duitsers op het Badhuis in Laag-Soeren, dat toen een herstellingsoord was voor gewonde Oostfrontsoldaten. Postma heeft zelf gezien dat hij afgevoerd werd en had niet het idee dat hij erg gewond was.

Hoffos kwam als krijgsgevangene terecht in Stalag Luft III (bij de stad Sagan in Polen), met het POW - Prisoner Of War - nummer 6282. Dit was een kamp voor vliegtuigbemanningen en was in gebruik van 21 maart 1942 tot 27 januari 1945. Luft III was het best georganiseerd van alle POW-kampen in Duitsland en er konden vele sporten worden beoefend, zoals atletiek, volleybal en basketbal.

Er was ook een grote bibliotheek met onderwijsfaciliteiten. Ze konden er zelfs studeren, terwijl de examens werden verzorgd door het Rode Kruis.

Maar op 27 januari 1945, toen de Sovjet troepen op slechts 20 kilometer waren genaderd, marcheerden de resterende 11.000 krijgsgevangenen net

voor middernacht het kamp uit met bestemming Spremberg (ten zuiden van Berlijn) bij lage temperaturen en 15 centimeter sneeuw.

In april 1945 kwam er voor Hoffos een einde aan zijn gevangenschap, waarna hij op 7 augustus 1945 trouwde met Sylvia Thierman (29 mei 1918) in Swift Current, Saskatchewan, Canada. Hij overleed op 16 december 1990 op 76-jarige leeftijd, terwijl zijn vrouw overleed op 16 juli 2001, 83 jaar oud. In 1945 heeft hij in Engeland de familie van het bemanningslid Cocker bezocht.

Kibble, Denzil Charles

is in het 4^e kwartaal van 1921 in Pontypridd, Glamorganshire, Wales geboren; naam van de moeder Jones;

Functie: **flight engineer** met de rang van sergeant van de Royal Air Force volunteer reserve. Service-nummer 1894490; begraven in graf 131A op de begraafplaats van Hall. Op 13 juni 1944 was hij 23 jaar oud.

Walker, Kenneth Charles

is geboren op 4 december 1922 in Caulfield, Victoria, Australië, als zoon van Robert Walker (1873-1948) en Alice Jane Stewart (1888-1957). Hij had één zusster en vier broers. Hij was opgeleid als landbouwer, maar trad op 27 maart 1942 in Melbourne in militaire dienst.

Functie: **wireless operator** met de rang van flight sergeant van de Royal Australian Air Force. Service-nummer 410927. Op 13 juni 1944 was hij 21 jaar oud; begraven in graf 131 op de begraafplaats van

Hall. Zijn naam is vermeld op paneel 132 van het 'Australian War Memorial' in Campbell, Canberra, Australië.

Willmott, David Millar

is geboren op 12 juli 1923 in Toronto, Ontario, Canada als zoon van het echtpaar R.C. Willmott.

Functie: **mid upper gunner** met de rang van sergeant van de Royal Canadian Air Force. Service-nummer: R/209089. Op 13 juni was hij 20 jaar oud; begraven in graf 152A op de begraafplaats van Hall. Hij wordt herdacht op bladzijde 479 van het 'Book of Remembrance'.

Hieronder de foto van de complete bemanning, waarvan er 4 uit Canada, 2 uit Engeland komen en 1 uit Australië komt.

De zes omgekomen bemanningsleden zijn op 15 juni 1944 begraven op de begraafplaats van Hall. Een tot de 'buurt' behorende buurman van mij - Jan Lebbink, in januari j.l. op 96-jarige leeftijd overleden - die op circa 400 meter van de begraafplaats woonde, werd door de Duitsers opgehaald om te helpen met het delven van de graven.

Joop Teunissen van de Hallseweg in Hall heeft de lijken aan de rand van het zandpad zien liggen. Ze waren afgedekt met een groen zeil, terwijl de verbrande laarzen er nog onderuit staken. De vader van Jan Schut uit Hall heeft als gemeentearbeider geholpen de lijken te kisten.

Gelijktijdig met de bemanning is ook het joodse meisje Mietje Frenk (1898) begraven. Mietje en haar zes jaar oudere zusje Kaatje zaten ondergedoken in een vakantiehuisje op Coldenhove, Eerbeek. Ze behoorden tot een gefortuneerde orthodoxe joodse familie en waren beiden geboren in Zierikzee. Op 12 juni 1944 - waarschijnlijk door verraad - zijn ze door leden van de Sicherheitspolizei opgepakt. Mientje heeft gevraagd of ze naar de W.C. mocht en daar heeft ze met cyaanalkali, wat ze altijd bij zich droeg, een einde aan haar leven gemaakt. Kaatje ging wel met de Duitsers mee en is op 11 oktober 1944 in het concentratiekamp Auschwitz om het leven gebracht.

Achttien jaar later verzocht de Nederlands-Israëlitische gemeenschap uit Rotterdam Mietje te mogen herbegraven op de Joodse begraafplaats in Rotterdam, hetgeen ook is gebeurd.

In 2003 werd Henk Witteveen uit Loenen benaderd door de familie Zonneveld uit Loenen. Ze waren in gesprek gekomen met een Australiër, die op zoek was naar het graf van zijn vader, die in de oorlog tijdens een crash met een Lancaster bommenwerper was omgekomen. Even later stonden ze met Peter Cocker bij Witteveen op de stoep en heeft hij hem meegenomen naar het kerkhof in Hall. Het was voor beiden een emotionele gebeurtenis bij het graf van Eric Royston Cocker. De langgekoesterde wens van zoon Peter ging eindelijk in vervulling. Daarna heeft zijn zuster Marguerite - woonachtig in Engeland - ook het graf van haar vader bezocht

Tuddenham, Suffolk

Dit Royal Air Force vliegveld - 5 kilometer ten Zuidoosten van Mildenhall, Suffolk - is op 13 oktober 1943 met het Short Stirling III vliegtuig in gebruik genomen door het 90° Squadron, voornamelijk actief met het leggen van zeemijnen. In 1944 kwamen de Lancasters en begonnen de bombardementsvluchten van het 90° Squadron naar Duitsland. Op de basis waren 1.845 mannen en 250 vrouwen gestationeerd. Vanaf de opening tot het einde van de oorlog waren de verliezen van Tuddenham 17 Stirlings en 36 Lancasters.

90 Squadron

Hoewel dit squadron al in de eerste wereldoorlog in 1917 werd gevormd, werd het in 1942 hervormd tot een nacht Bomber Squadron, onderdeel van No. 3 Bomber Group en had na de Stirlings de Lancasters in gebruik.

De zes graven in Hall

Na de oorlog zette de moeder van Joop Thomassen uit Hall op 13 juni bloemen en met de kerst een kerststukje op de graven. Nadat ze overleden was, doen Dinie en Joop Thomassen dat tweemaal per jaar en in verband met 70 jaar bevrijding dit jaar ook op 4 mei.

Het bombarderen van de Synthetische Olieraffinaderijen in Gelsenkirchen gebeurde veel, zowel 's nachts door de RAF, als overdag door de Amerikaanse Luchtmacht. In 1944 waren er tenminste 18 bombardementsvluchten met in totaal 3100 vliegtuigen.

De verliezen in de Tweede Wereldoorlog waren groot. Alleen RAF Bomber Command verloor in de oorlog 55.573 man en in ons land liggen alleen al 11.000 RAF vliegers begraven, naast vele honderden van de Amerikaanse luchtmacht.

In Nederland en de bijbehorende kustwateren crashten circa 7.000 Geallieerde en Duitse vliegtuigen, waarvan 2.500 RAF machines.

Bij de RAF kreeg een vliegtuigbemanning na 30 operationele vluchten een half jaar rust. Nou ja, rust. Ze werden instructeur of vlogen ergens anders, maar niet tegen de vijand. Na een half jaar volgde de tweede 'operationele tour' van ook weer 30 vluchten. Weinigen overleefden twee of zelfs drie 'operationele tours'. Een groter aantal bracht het tot een paar vluchten of ze sneuvelden al op hun eerste vlucht. De bemanningen van de Amerikaanse luchtmacht gingen - als ze het overleefden - na 25 'missions' terug naar de Verenigde Staten.

Hierna een beknopte samenvatting van de zestien andere Lancasters, waarvan er op 13 juni 1944 dertien in Nederland zijn neergestort, twee in Duitsland en één is er nog niet gevonden.

PA986; 12 squadron; op 12 juni om 23.01 vertrokken van de basis Wickenby, Lincolnshire. Op de thuisvlucht op 13 juni heeft een nachtjager van de vliegbasis Eelde om 01.30 uur het staartstuk zwaar beschadigd, waarna het neerstortte in de polder Mastenbroek bij IJsselmuiden. Zes bemanningsleden verlieten het vliegtuig per parachute, maar de Duitsers schoten de parachutes kapot, waardoor ze de val niet overleefden. Ze werden begraven op de begraafplaats van IJsselmuiden. Tijdens bergingswerkzaamheden werd het zevende bemanningslid - piloot Williams - gevonden en hij is op 8 december 1992, in aanwezigheid van zijn weduwe, ook in IJsselmuiden ter aarde besteld.

LM156; 15 squadron, op 12 juni om 23.12 uur vertrokken van de basis Mildenhall, Suffolk en op 13 juni om 01.24 uur in de nabijheid van het doel

neergeschoten door Oblt. Dietrich Schmidt van Fliegerhorst Twenthe en bij Rheine neergestort. De bemanning is op een lokale begraafplaats begraven en na de oorlog herbegraven op het Reichswald Forest War Cemetery bij Kleef. Het vliegtuig had zeven vliegers en crashte bij de tweede missie. Oblt Schmidt heeft vanaf maart 1943 tot 1945 in totaal 43 toestellen neergeschoten. Hij heeft de oorlog wel overleefd en is op 6 maart 2002 op 82-jarige leeftijd overleden.

LM465; 15 squadron; op 12 juni om 23.15 uur vertrokken van de basis Mildenhall, Suffolk. Op 13 juni om 00.53 uur kruiste men de Nederlandse kust, maar werden boven Limburg om 01.15 uur aangevallen door de nachtjager van Uffz. Sarzio Gustav, waarna het vliegtuig in brand stond en neerstortte in Tienray bij Meerlo. Zes vliegers werden gedood en begraven op de R.K. begraafplaats in Venlo en na de oorlog herbegraven op de Britse Militaire oorlogsbegraafplaats Jonkerbos bij Nijmegen. Jack Trend - de radiotelegrafist - was de enige overlevende, ontsnapte en kwam via het plaatselijk verzet achter de geallieerde linies en keerde in september terug op zijn basis in Engeland. Het toestel had 169 vliegers.

PA969; 100 squadron; op 12 juni om 23.07 uur vertrokken van de basis Grimsby, Lincolnshire. Het is onbekend waar dit toestel is neergestort. Mogelijk IJsselmeer of de Noordzee. Het vliegtuig had 39 vliegers. De namen van de zeven bemanningsleden zijn gegraveerd in de stenen muren van het Air Forces Memorial, Englefield Green, nabij Egham, Surrey. Dit gedenkteken is gewijd aan 20.456 mannen en vrouwen van de luchtmacht en andere operaties in de Tweede Wereldoorlog, die zijn omgekomen of spoorloos zijn verdwenen en geen bekend graf hebben. De zeven namen - Hennessy, Kenneth, Biggs, Massey, Willis, Booth, Dew en Newcombe - staan op de panelen nrs. 211, 213, 220, 223, 225, 228 en 235.

HK545; 115 squadron; op 12 juni om 23.32 uur vertrokken van de basis Witchford, Cambridgeshire, op 13 juni neergeschoten door luchtafweergeschut en 3 kilometer ten westen van Gelsenkirchen neergestort. De zeven bemanningsleden kwamen om het leven, lokaal begraven en na de oorlog herbegraven op het Reichswald Forest War Cemetery in Kleef. Het toestel had 90 vliegers.

LM581; 166 squadron; op 12 juni om 22.38 uur vertrokken van de basis Kirlington, Lincolnshire en op de terugweg op 13 juni om 01.34 uur neergehaald door de nachtjager van Uffz. Karl Pfeiffer en in Tongeren, 4 km. ten westen van Epe neergestort, waarbij de zeven vliegers om het leven kwamen, die op de begraafplaats van Epe zijn begraven. Het toestel had 83 vliegers. Pfeiffer moest zelf zijn Messerschmidt drie maal per parachute

verlaten, maar heeft de oorlog wel overleefd en overleed in 1999 op 79-jarige leeftijd.

ME777; 166 squadron; op 12 juni om 22.16 uur vertrokken van de basis Kirmington, Lincolnshire en op de terugweg op 13 juni om 01.23 uur neergehaald door een nachtjager en in Zelhem neergestort, waarbij de gehele bemanning om het leven kwam. Ze zijn begraven op de begraafplaats van Zelhem. Het toestel had 59 vliegers..

ND399; 166 squadron; op 12 juni om 22.23 uur vertrokken vanaf de basis Kirmington, Lincolnshire en op de terugweg op 13 juni om 02.30 uur beschoten door de nachtjager van Hptm. Modrow, waarna het vliegtuig is neergestort bij Ugchelen. De zeven vliegers kwamen om het leven en zijn begraven op 'Heidehof' in Ugchelen. Het toestel had 300 vliegers. Hptm. Ernst-Wilhelm Modrow (1908-1990) heeft 45 geallieerde vliegtuigen neergeschoten. Hij was vanaf 1933 piloot in de burgerluchtvaart o.a. bij een Colombiaanse maatschappij en bij Lufthansa in Zuid-Amerika

DV286; 300 Polish squadron; op 12 juni om 23.20 uur vertrokken van de basis Faldingworth, Lincolnshire en 13 juni om 01.43 uur op terugweg neergeschoten door nachtjager en gecrashed in het IJsselmeer. Van de zeven bemanningsleden sprongen er twee uit het brandende toestel, waarvan er één is verdronken en de ander - Morski - door vissers is gered en gevangen genomen. In 1998 is het wrak door Volendamse vissers ontdekt, waarna in 2003 de berging is uitgevoerd en zijn de lichamen van de vijf vliegers geborgen. Deze zijn op 25 oktober 2003 op het Pools Militair Ereveld in Breda begraven. Het lichaam van de verdronken vlieger was hier vanaf de begraafplaats in Wijdenes al in 1962 herbegraven. Op 25 oktober was ook de enige overlevende - Morski - aanwezig.

JA683; 300 Polish squadron; op 12 juni om 23.21 uur vertrokken van de basis Faldingworth, Lincolnshire en op 13 juni om 02.56 door een nachtjager beschoten en in de lucht geëxplodeerd en bij Sondern, 3 kilometer ten Noorden van het Radevormwald, neergestort. De zeven bemanningsleden, aanvankelijk begraven op de begraafplaats van Remlingade, zijn na de oorlog herbegraven op het Reichswald Forest War Cemetery in Kleef. Het toestel had 164 vliegers.

ME785; 460 squadron; op 12 juni om 23.05 uur vertrokken van de basis Binbrook, Lincolnshire en op de terugweg op 13 juni om 01.30 uur beschoten door Uffz. Karl Pfeiffer; neergestort bij Wesepe, waarbij de gehele bemanning om het leven kwam. Ze zijn begraven op de begraafplaats van Olst. Het toestel had 15 vliegers.

LL807: 300 Polish squadron: op 12 juni om 23.16 uur vertrokken van de basis Faldingworth, Lincolnshire en op de terugweg door afweergeschut geraakt en op 13 juni om 01.43 uur neergestort in het IJsselmeer bij Urk. De gehele bemanning is omgekomen en zes spoelden na enige weken nabij Urk aan, terwijl Sgt. Pacula nooit is gevonden. De vliegers werden begraven op het kerkhof bij het kerkje op Urk. In 1947 zijn er vijf herbegraven op het geallieerde ereveld 'Rusthof' in Oud Leusden en één op de begraafplaats in Elburg. Het toestel had 39 vliegers.

DS818; 514 squadron; op 12 juni om 23.11 uur vertrokken van de basis Waterbeach, Cambridgeshire en 13 juni om 02.00 uur op de terugweg neergeschoten door nachtjager en gecrashed op de Oosteinderweg in Nunspeet. Van de zeven bemanningsleden zijn er vier gedood en begraven op de begraafplaats van Ermelo, twee gevangen genomen en één ontsnapt. Het toestel had 305 vliegers.

LL678; 514 squadron; op 12 juni om 23.12 uur vertrokken van de basis Waterbeach, Cambridgeshire en op de terugweg op 13 juni om 01.24 uur neergeschoten door Oblt. Dietrich Smidt en neergestort bij Zuidloo, drie kilometer zuidoostelijk van Bathmen. Van de acht vliegers (ook een co-piloot) zijn er vijf overleden en begraven op de begraafplaats van Bathmen, terwijl de andere drie zijn ontsnapt. Het toestel had 192 vliegers.

LL812: 622 squadron; op 12 juni om 23.00 uur vertrokken van de basis Mil-denhall, Suffolk en op de terugweg op 13 juni om 01.00 uur door een nachtjager beschoten, in de lucht geëxplodeerd en bij Oirschot neergestort. De zeven vliegers zijn begraven op de begraafplaats van Eindhoven (Woensel). Het toestel had 135 vliegers.

ED938; 625 squadron; op 12 juni om 22.43 uur vertrokken van de basis Kelstern, Lincolnshire; 13 juni om 01.50 uur gecrashed in Zandwerven bij Spanbroek. Van de zeven bemanningsleden zijn er vijf gedood en begraven op de begraafplaats van Spanbroek, terwijl de overige twee gevangen zijn genomen. Toen het vliegtuig neerstortte, had het 580 vliegers.

Van de 17 vliegtuigen, die tijdens het bombardement op Gelsenkirchen zijn neergestort, zijn 109 bemanningsleden om het leven gekomen, 6 krijgsgevangen gemaakt en 5 ontsnapt.

Aan de Engelse Oostkust waren gedurende de Tweede Wereldoorlog 101 vliegvelden in gebruik, waarvandaan door de RAF 389.000 bombardementsvluchten werden uitgevoerd.

Op 28 juni 2012 werd het RAF Bomber Command Memorial onthuld door Koningin Elizabeth II in Londen, ter herdenking van de bemanningen van het RAF Bomber Command, die met missies het leven verloren.

Het 'Memorial', gelegen op Piccadilly, in de buurt van Hyde Park Corner, werd gebouwd ter gelegenheid van het offer van 55.573 vliegers van Groot-Brittannië, Canada, Tsjecho-Slowakije, Polen en landen van het Gemenebest. Het middelpunt is een 2,7 meter hoog bronzen sculptuur van een 7-man Bomber Command bemanning, die van een missie terugkeren (zie foto). Het ontwerp van het dak is geïnspireerd door een Vickers Wellington vliegtuig en bevat aluminium delen van een bommenwerper - de Halifax LW682 - op 12 mei 1944 neergeschoten boven België en verdwenen in een moeras met nog drie bemanningsleden, terwijl er vijf op de begraafplaats van Geraardsbergen werden begraven.

Deze Halifax werd in 1997 met de stoffelijke resten van de drie bemanningsleden geborgen. Ze werden op 11 november 1997 in de aanwezigheid van o.a. familieleden met militaire eer begraven op de begraafplaats van Geraardsbergen, waarna de bemanning weer voor altijd was herenigd.

Martin Drewes (1918-2013), de Duitse piloot die in de nacht van 13 mei drie bommenwerpers neerhaalde, waaronder de Halifax LW682, stond er op de begrafenis van zijn voormalige tegenstanders bij te wonen. Er ontrolde zich een emotionele scène, aangezien de voormalige piloot schoorvoetend werd benaderd door de familieleden, die hem de hand reikten. Marjorie Wyse, de zuster van de Canadese staartschutter, vroeg aan Drewes: "Mag ik je een knuffel geven?" en even later vielen ze in elkaars armen. Een bijzonder mooier gebaar was nauwelijks denkbaar.

Bronnen:

websites; AirWarWW2 van Jan Teunissen, Texel; lostaircraft; studiegroep luchtoorlog;

Engelse Wikipedia;

notities / krantenartikelen van Henk Witteveen, Loenen;

foto bemanning van Roger Mash (neef piloot Elliott);

Engelse en Canadese websites

Joop Zengerink

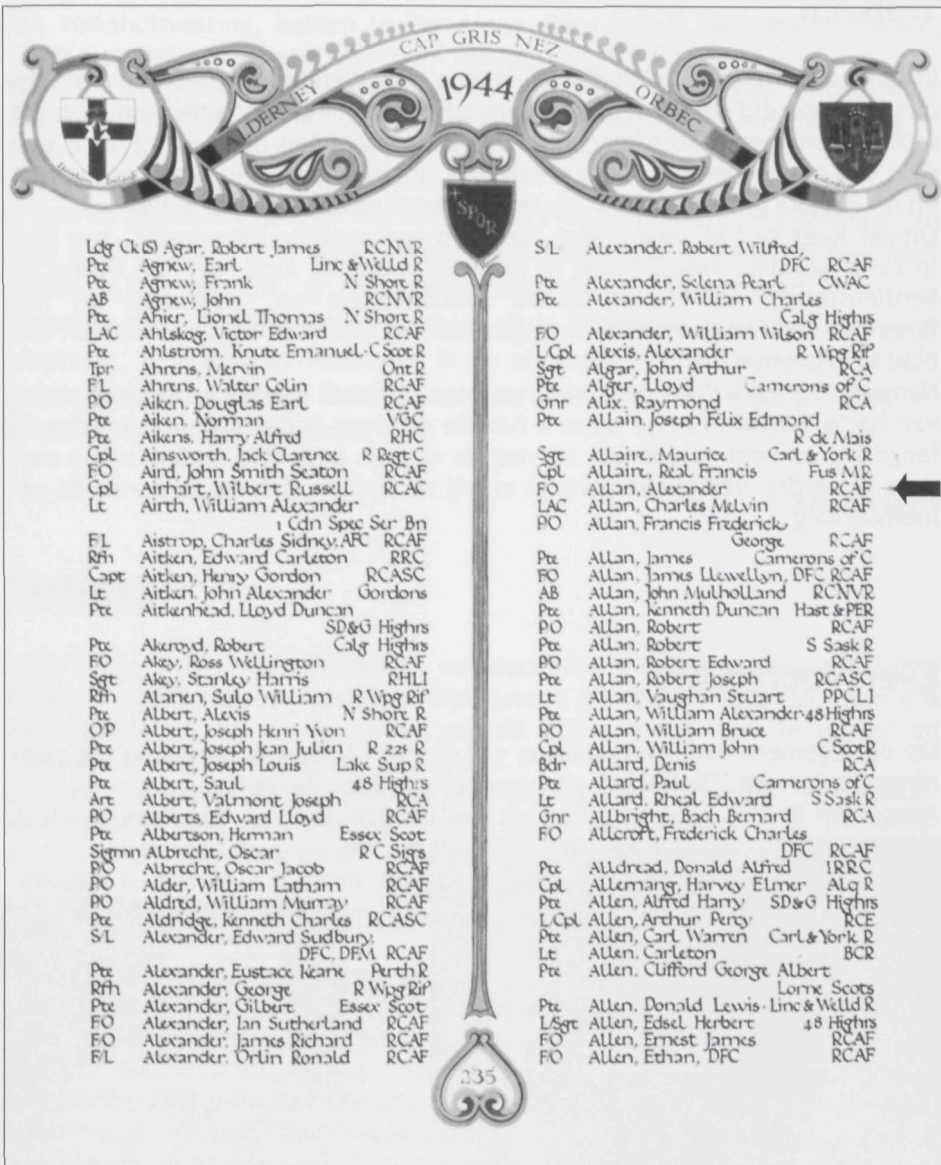
BOOK OF REMEMBRANCE

UPON THESE PAGES ARE
WRITTEN IN PROUD AND EVERLASTING MEMORY THE
NAMES OF THE MEN AND WOMEN OF OUR NAVY, ARMY
AND AIR FORCE, & OF THOSE CANADIANS IN THE ARMED
SERVICES OF THE OTHER NATIONS AND ALLIES OF THE
BRITISH COMMONWEALTH, WHO, IN THE SECOND WORLD
WAR, GAVE THEIR LIVES FOR CANADA AND IN DEFENCE
OF THE SACRED LIBERTIES OF ALL MANKIND.

.... Lay them with all that is most living,
In light transcendent;
In the ageless aisles of silence,
With the Immortals that saved the world."

De op pagina 24 vermelde navigator Alexander Allan staat op pagina 235 (zie pijl) van het 'Book of Remembrance'. Hiernaast de titelpagina van dit herinneringsboek met namen van (bijna) alle omgekomen strijders uit Engeland en de Britse Gemeenebestlanden.

Welkom

In onze op 7 mei jl. gehouden algemene ledenvergadering werd ons Brummense Marke-lid de heer C.N. (Kees) Kuipers met algemene stemmen tot nieuwe penningmeester benoemd. Ook los van het feit dat daarbij maar een deel van ons ledenbestand aanwezig was, is het gepast aan deze belangrijke en heugelijke gebeurtenis in ons verenigingsblad aandacht te schenken.

Omdat Kees zelf al zorg draagt voor een persoonlijke introductie, kan hier in zover worden volstaan met de informatie dat hij zich voor 'De Marke' al verdienstelijk maakte binnen de Kascommissie en sedertdien bij het (tezamen met Henk Phielix) in eigen beheer kosteloos verspreiden van ons blad in Brummen.

Namens 'De Marke' en de bestuurscollegae heet ik Kees ook op deze plaats van harte welkom in zijn nieuwe functie en wens ik hem toe dat hij daarin langdurig en veel voldoening zal mogen vinden. Bedoelde collegae zijn met Kees al aardig vertrouwd geraakt en zij verheugen zich op de komende samenwerking.

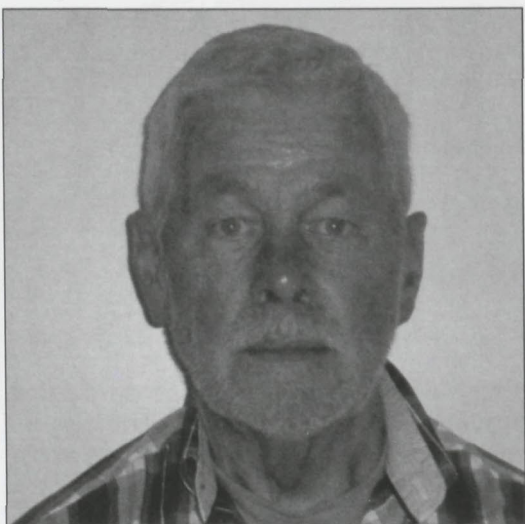
H.W. van Harreveld

Even voorstellen

Op de algemene ledenvergadering van 7 mei j.l. ben ik benoemd tot penningmeester van "De Marke" als opvolger van Joop Zengerink.

Aangezien ik niet afkomstig ben uit het werkgebied van "de Marke" wil ik me hierbij even voorstellen.

Mijn naam is C.N. (Kees) Kuipers, gehuwd, geen kinderen.

Ik ben geboren te Muntendam (Gr.) in 1942. Tot m'n 20ste heb ik in een aantal dorpen in het oosten van Drente gewoond. Na het behalen van mijn HBS-diploma in Stadskanaal ging ik in militaire dienst. Daarna ben ik via een accountantskantoor en een handelsfirma te Alkmaar, waar ik in de tussentijd een aantal diploma's heb gehaald op financieel/ administratief gebied werkzaam

geweest bij het ministerie van Landbouw en vervolgens bij het ministerie van Volkshuisvesting, beiden te Den Haag. Daar heb ik een aantal functies vervuld op het gebied van financieel toezicht/controle.

Vervolgens zijn we verhuisd naar Ugchelen. Daarna zijn we 2001 in Brummen komen wonen. Het bevalt ons hier erg goed en we hopen hier nog lang te wonen.

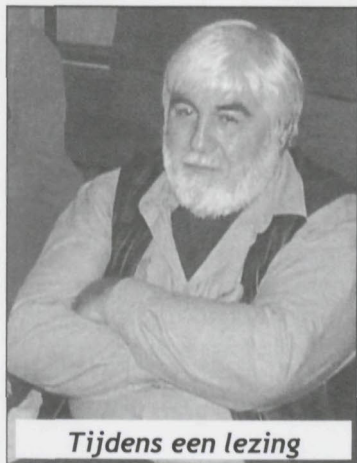
Ik ben lid geworden van "De Marke", omdat Piet Willemsens had gehoord van mijn belangstelling voor geschiedenis - wellicht het gevolg van mijn verblijf tussen de hunebedden - en me daarom een boekje kwam brengen. Een extra stimulans om lid te worden was dat je, als je thuis wilt zijn in een bepaalde omgeving, je ook moet verdiepen in de plaatselijke historie. En als je dan gevraagd wordt voor een bestuursfunctie, die aansluit bij mijn opleiding en ervaring, wil je niet weigeren.

Kees Kuipers

Afscheid

Zoals hij al in het Marke-nummer van december 2014 te kennen gaf, heeft Willem Reusink moeten besluiten zijn functie als (enige) redacteur van ons verenigingsblad, bij de voltooiing van dit juni-nummer neer te leggen en daarom naar (een) opvolger(s) te zoeken.

Dit voor 'De Marke' droevige, maar bij Willem's staat van dienst en persoonlijke situatie heel begrijpelijke besluit, geeft aanleiding tot dit afscheidswoord in ons verenigingsblad, ook al werd Willem reeds in vergelijkbare woorden gehuldigd in onze op 7 mei j.l. gehouden jaarvergadering.

Tijdens een lezing

Gedurende ruim zeven jaar heeft Willem aan zijn functie invulling gegeven op een wijze, die bewondering en namens 'De Marke' grote dank verdient. Daarbij valt niet alleen te bedenken dat hij de verschijningsfrequentie van ons blad verhoogde tot vier edities per jaar en dat hij vanuit Winterswijk geheel zelfstandig zorg droeg voor zaken, die vaak deels met of door een ander worden gedaan, maar vooral ook dat hij er bij elke editie weer in slaagde oog en geest van de lezers te behagen en hun kennis te verrijken.

Natuurlijk was dit ook de verdienste van voor 'De Marke' schrijvende leden, maar die in voldoende mate te vinden en binden, is ook al een kunst. Buitendien ontpopte Willem zichzelf tot een zeer prominent artikelenschrijver, daarbij geholpen door een brede historische kennis, een bijpassend archief, een voorgeschiedenis in Leuvenheim en het onderwijs, echte speurzijn en een vaardige pen.

Namens 'De Marke' wens ik Willem en zijn echtgenote voor de toekomst alle goeds, ook in die zin dat 'De Marke' en haar blad nog veel voor hen zullen blijven betekenen. Achtergrond van deze toevoeging is mede, dat een nieuwe Marke-redactie nog niet in zicht is en dat een positieve wending een grote opluchting zou betekenen, zowel voor het Marke-bestuur als voor de gemeedelijke en bij ieder bekende man met de grijze ringbaard.

In dit verband vraag ik dan ook graag uw aandacht voor Willem's eigen redactionele beschouwing en informaties en voor de onder 'Afscheid Joop Zengerink' vermelde existentiële beschouwing van uw voorzitter elders in deze Marke-aflevering. Hopelijk maakt U lezer(s) het mogelijk dat er nog heel vele afleveringen volgen !

H.W. van Harreveld

Frederik

Waarom Frederik Hekkers altijd op die plaatsen was waar wij kattenkwaad uithaalden (toeval?), weet ik niet, maar feit is dat hij net zo veel plezier om al die kwajongensstreken had als wij. En maar zelden vertelde hij aan je vader en moeder, wat hij gezien of begluurd had. Vaak kwam het maanden tot een jaar later toch nog wel even zijdelings ter sprake als ware het een gezamenlijk geheim of een blijk van kennis (chantage?).

Ik heb hem niet anders gekend dan als een oude man. Als kind zag je hem gewoon oud. Onbestemd oud. In ieder geval boven de zestig. Eind jaren vijftig woonde hij in Leuvenheim een paar huizen van ons vandaan.

In een slecht humeur kan ik me hem haast niet voorstellen. Hij was altijd goed geluimd en goed gepruimd. Het bruine sap liet sporen na op zijn kin en zijn gebitsresten zouden menig tandarts doen watertanden. Zelfs dat maakte hem enigszins interessant. Een kwinkslag kon er altijd af. Hij was eigenlijk ook nooit te beroerd je eens even op een kwajongensachtige manier te grazen te nemen. Vaak zag je ook aan zijn twinkkelende ogen dat hij snode plannen had. Hij straalde voorpret uit. En keek bij voorbaat zo ondeugend en schalks mogelijk. Je was gewaarschuwd en toch trapte je er met beide benen in. Wat voor hem de vreugde alleen nog maar kon vergroten. We waren dan ook wel zeer dankbare slachtoffers.

Zo ook op die zonnige middag begin augustus in 1958. We waren met zijn vijven. Allemaal twaalf of dertien jaar. Via de Schansweg naar de IJssel bij de oude steenfabriek 'De Schans', waar de families Stoel en Aarnoudse woonden. In het verzandde haventje van de voormalige steenfabriek lag de roeiboot van Harry's vader. Stiekem had hij - na langdurig aandringen van ons allen - het sleuteltje van het hangslot meegenomen. Want de roeiboot lag met een ketting aan een ijzeren paal en die ketting was voorzien van een fors hangslot. Maar wij hadden de sleutel!

De roeispanten lagen bij Gijs Stoel onder een afdakje en die waren snel gepakt. Appie Stoel werd uitdrukkelijk verzocht ons niet te verlinken aan zijn vader of aan Harry's vader.

Met zijn vijven stegen we in de roeiboot en wat onwennig ging het richting IJssel. En wie zat daar achter de eerste krib met zijn hengeltje? Juist: Frederik Hekkers.

"Weten ze thuis wel wat jullie an't doen bint?" klonk het over het water.

"Jao", logen wij.

Het roeien was toch moeilijker dan we dachten. Ons plan was richting Spankeren te roeien, maar de IJssel had andere plannen met ons en al gauw waren we halverwege Brummen. Met grote moeite bereikten we de oever tussen twee kribben en we besloten maar zo gauw mogelijk terug te keren naar 'het kanaaltje' bij De Schans.

Zo'n kleine anderhalf uur later werd de boot weer vastgelegd aan de daarvoor bestemde ijzeren pin. Het hangslot ging er op en wij trokken onze natte schoenen, kousen, broeken en hemden uit en legden alles te drogen op de dijk.

In onze onderbroeken waren we aan het dollen onder aan de dijk bij de krib, toen we opeens weer een bekende stem hoorden: Frederik Hekkers stond bij onze te drogen gelegde kleren.

"Zal'k ze maar vast metnemm'n naor huus? Dan kan oew moeder ze an de liene hang'n!" Een valse lach begeleidde zijn woorden.

We keken toch wel angstig bij dat aanbod. Stel je voor!

Maar Frederik liet zich weer van zijn goede kant zien. "Ik zegge niks, a'j maar niet weer van zulke kunsten uuthaalt!" en met die woorden ging hij met zijn fiets en hengel op Leuvenheim aan.

Een goed uur later gingen wij ook naar huis.

"Wat hei'j uutgespookt?", vroeg mijn moeder. "Frederik Hekkers hef jullie gezien bij d'n lessel".

Blijkbaar wist mijn moeder niet meer dan dat. "O, wie hebt 'r wat gespöld en een bitjen pootjegebaad", gaf ik als antwoord en gelukkig was moeder tevreden met deze verklaring.

Willem Reusink

Verzamelfestijn in Het Trefpunt in Gorssel

In maart 2011 organiseerden vier historische verenigingen, te weten: 'De Marke' (Eerbeek Brummen), 'De Elf Marken' (Gorssel, Eefde, Epse, Almen, Harfsen), Historische Vereniging Zutphen en het Historisch Genootschap Lochem/Laren/Barchem, gezamenlijk een succesvolle verzamelbeurs met een gevarieerd aanbod van verzamelingen die door hun trotse bezitters aan de talloze bezoekers/sters werden getoond.

We weten dat er in Nederland veel verzameld wordt. Maar dat blijft vaak beperkt tot de huiskamer of zolder, in ieder geval de huiselijke kring. De samenwerkende Achterhoekse historische verenigingen bieden aan verzamelaars de mogelijkheid hun verzameling (of een deel) aan de buitenwacht te tonen en wel op **zaterdag 10 oktober 2015** in 't Trefpunt, Molenweg 53 - 55 in Gorssel.

Dit is uw kans uw verzameling aan anderen te tonen. Bezoekers aan deze verzamelbeurs zijn welkom van 10.30 - 16.30 uur.

Het zou heel fijn zijn als de verzameling een relatie heeft met de regio, maar de organisatie zal zeker niet nauw kijken. Aan wat voor verzamelingen denken we??

De Marke-leden Henk Slief & Bertus Straalman tonen hun ansichtenverzameling (19-03-2011).

Wij denken aan verzamelingen van foto's, kaarten, munten, penningen, archeologische vondsten, verenigingen, (verdwenen) bedrijven, of producten, suikerzakjes, boeken van regionale schrijvers, verzamelde familiegegevens, tekeningen, gereedschappen, enz., kortom, welke verzameling dan ook. Als

er een relatie is met de Achterhoek, is dat extra meegenomen. Het zal niet het karakter hebben van een beurs, maar het is een unieke kans contacten te leggen en ruilafspraken te maken.

Wij nodigen bij deze ook verzamelaars buiten ons organisatiegebied graag uit aan het verzamelfestijn deel te nemen.

Na aanmelding krijgt u een bevestiging, terwijl wij u medio 2015 nadere informatie doen toekomen.

Inlichtingen of aanmelden bij: G.J.Regelink, secretaris 'De Marke',
e-mail: GJRegelink1937@kpnmail.nl; telefoon 0575 560 227.

Museum Wacht

"Alle specialismen onder één dak"

Restauratie

van alle voorkomende materialen en objecten

Calamiteiten

calamiteitenservice en maken van calamiteitenplannen

Transport

van museale objecten (Nationaal en Internationaal)

Reiniging en desinfectie

van collecties of objecten

Opslag

geklimatiseerd en beveiligd

Advies

mbt. brandbeveiliging en veiligheid

www.museumwacht.nl

Lian Brandsma
Uitvaartzorg

Voor een uitvaart met zorg

in Loenen, Eerbeek, Dieren e.o.

tel. 06 23 00 95 51

www.lianbrandsmauitvaartzorg.nl

